

Minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Mw. drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Datum
29 juli 2021
Kenmerk
TRE/U202100649
Telefoon
070 373 8393
Bijlage(n)
-

Onderwerp

Adviesaanvraag wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen

Geachte mevrouw Ollongren,

U hebt de VNG en NVVB gevraagd te adviseren over het concept-wetsvoorstel Wet programmatuur verkiezingsuitslagen (hierna ook: het wetsvoorstel). Graag maken wij van deze door u geboden mogelijkheid gebruik.

Wij waarderen het dat wij in het kader van het Programma Transitie en Digitale Hulpmiddelen in de Verkiezingsketen de gelegenheid hebben gekregen om in een vroegtijdig stadium, in samenwerking met het ministerie en de Kiesraad, een bijdrage te leveren aan dit wetsvoorstel. Wij zetten deze samenwerking en betrokkenheid graag verder voort bij de uitwerking van het wetsvoorstel in de lagere regelgeving en de door de Kiesraad op te stellen aansluit- en gebruiksvoorschriften en protocollen.

In het onderstaande geven we onze opmerkingen bij het wetsvoorstel. We merken vooraf op dat VNG Realisatie momenteel een uitvoeringstoets verricht om de uitvoerbaarheid en de impact van de nieuwe wet- en regelgeving voor de gemeenten in kaart te brengen. Wij zullen u het rapport van VNG Realisatie separaat van ons advies doen toekomen en verzoeken u met de bevindingen daarin rekening te houden bij de verdere behandeling van het wetsvoorstel en de opstelling van de lagere regelgeving.

De bespreking van het wetsvoorstel wordt vooraf gegaan door een samenvatting van ons advies.

Samenvatting

- *Uitslagprogrammatuur inzetten:* Wij zijn het in het algemeen eens met het doel en de inhoud van dit wetsvoorstel en de daarin opgenomen taken, bevoegdheden en verplichtingen. De

verantwoordelijkheden om de uitslagprogrammatuur in te zetten, zijn volgens ons op de juiste wijze belegd bij de Kiesraad, gemeenten en gebruikers van de programmatuur.

- *Uitslagprogrammatuur tijdig beschikbaar stellen:* Wij vragen er dringend aandacht voor dat de uitslagprogrammatuur daadwerkelijk én tijdig beschikbaar is. Bovendien verzoeken we u eenduidig in de toelichting te formuleren dat de Kiesraad een gebonden bevoegdheid heeft ten aanzien van het alternatief van de decentraal in te zetten uitslagprogrammatuur ('plan B'). Tevens adviseren we om ruim vóór de verkiezing voor te sorteren op de eventuele inzet van 'plan C' door op centraal niveau een draaiboek en/of instructies op te stellen voor handmatige optellingen en handmatige berekening van de zetelverdeling en hierbij de gemeenten te betrekken.
- *Interventiemogelijkheden Kiesraad clausuleren:* In de beheersaanwijzing zien wij spanning tussen de verantwoordelijkheden van de Kiesraad als beheerder van de programmatuur en van het college van burgemeester en wethouders. Wij hechten er dan ook aan dat in toelichting tot uitdrukking is gebracht dat de Kiesraad slechts in uitzonderlijke gevallen van de aanwijzingsbevoegdheid gebruik zal kunnen maken. Het is daarnaast van belang om de bevoegdheid tot het geven van een beheersaanwijzing verder te clausuleren in het protocol als bedoeld in artikel Ea 5. Verder verzoeken we u om in de toelichting de verhouding tussen de Kiesraad en de minister duidelijker tot uitdrukking te brengen als het gaat om het stellen van nadere regels.
- *Geen publiek bij invoer in de uitslagprogrammatuur:* Binnen dit wetsvoorstel en ten opzichte van het wetsvoorstel Nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen is er geen eenduidigheid over de aanwezigheid van belangstellenden bij de invoer van gegevens in de uitslagprogrammatuur. Wij verzoeken u beide wetsvoorstellen op dit punt gelijk te trekken en publiek niet toe te laten bij de invoer van gegevens in de uitslagprogrammatuur.
- *Verantwoording afleggen:* We verzoeken u in de toelichting op te nemen hoe selectief de Kiesraad gebruik maakt van de bevoegdheid een rapportage van bevindingen op te stellen en in welke mate de Kiesraad ook publieke verantwoording verschuldigd is over de veiligheid en betrouwbaarheid van de uitslagprogrammatuur en het gebruik hiervan. We verzoeken u tevens om in de toelichting expliciet op te nemen dat het college primair verantwoording aan de gemeenteraad aflegt over de organisatie van de verkiezingen en het beschikbaar stellen van de uitslagprogrammatuur.
- *Aandacht voor de uitvoerbaarheid en uitvoeringstoets:* We adviseren in de toelichting tot uitdrukking te brengen dat de uitvoerbaarheid van de maatregelen voor gemeenten zowel op het niveau van de wet als bij de nadere uitwerking daarvan een beoordeling vergt. De uitvoeringstoets die VNG Realisatie verricht, kan inzicht bieden in de uitvoerbaarheid en impact van de wet en lagere regelgeving. Wij vragen op deze plaats reeds aandacht voor het controleprotocol over de werking van de uitslagprogrammatuur.
- *Reële, flexibele compensatie:* Met de uitvoering van de maatregelen in dit wetsvoorstel alsmede de uitwerking daarvan in de lagere regelgeving en door de Kiesraad zullen naar verwachting extra uitvoeringskosten voor gemeenten zijn gemoeid. Wij gaan in het kader van artikel 2 Financiële verhoudingswet graag in overleg met u over een reële, flexibele compensatie aan gemeenten voor deze uitvoeringskosten.
- *Adequate invoeringstermijn:* We verzoeken u een invoeringstermijn van 6 maanden in acht te nemen voor de nieuwe wet- en regelgeving en de door Kiesraad op te stellen aansluit- en gebruiksvorschriften en protocollen, en daarmee bij de voortgang van het wetstraject terdege rekening te houden. Tevens adviseren we in het Kiesbesluit een termijn op te nemen voor de vaststelling van de aansluit- en gebruiksvorschriften en daarbij de 6 maanden termijn als uitgangspunt te nemen dan wel de gemeenten te betrekken bij de vraag wat een reële termijn is.

1. Uitslagprogrammatuur inzetten

Een democratisch en eerlijk verkiezingsproces vergt dat de uitslag van de verkiezing betrouwbaar en zorgvuldig tot stand komt. Daarvoor is het nodig dat gemeenten en de Kiesraad kunnen beschikken over programmatuur waarmee de verkiezingsuitslag betrouwbaar en veilig kan worden berekend en vastgesteld. Daarvoor is ook nodig de verantwoordelijkheden die gepaard gaan met het beheer, de beveiliging en het gebruik van deze programmatuur duidelijk te onderscheiden en bij de juiste organen te leggen. Dit wetsvoorstel bevat een integrale regeling over die verantwoordelijkheden en over de procedures en vereisten rond de programmatuur voor de digitale vaststelling van de verkiezingsuitslag (hierna: uitslagprogrammatuur).

Wij kunnen in het algemeen instemmen met doel en inhoud van dit wetsvoorstel en de daarin opgenomen taken, bevoegdheden en verplichtingen om de uitslagprogrammatuur in te zetten. Het past bij zijn deskundigheid en onafhankelijke positie om de verantwoordelijkheid voor uitslagprogrammatuur bij de Kiesraad (als beheerder) te beleggen. Een goede werking en beveiliging van de uitslagprogrammatuur is niet alleen een aangelegenheid van de Kiesraad, maar evenzeer van de gemeenten (college van burgemeester en wethouders, hierna: college) nu de programmatuur moet worden aangesloten op decentrale ICT-voorzieningen. We onderschrijven daarom de verantwoordelijkheden die het wetsvoorstel met het oog daarop bij het college legt. Dat geldt ook voor de verplichtingen van de gebruikers van de programmatuur (gemeentelijk stembureau, nationaal briefstembureau, centraal stembureau) om een betrouwbaar en veilig gebruik van de programmatuur te waarborgen.

2. Uitslagprogrammatuur tijdig beschikbaar stellen

Het wetsvoorstel gaat uit van het verplicht gebruik van de onder verantwoordelijkheid van de Kiesraad ontwikkelde en ter beschikking gestelde uitslagprogrammatuur (artikel Ea 4). Wij kunnen onderschrijven dat het voor op een betrouwbare, controleerbare, beveiligde en efficiënte manier vaststellen van de verkiezingsuitslag van belang is dat alle schakels in de keten de door de Kiesraad ter beschikking gestelde uitslagprogrammatuur daadwerkelijk gebruiken. Nu er daarmee op het gemeentelijke niveau een afhankelijkheidsrelatie met de Kiesraad ontstaat, is het evenwel voor het lokaal bestuur essentieel dat deze uitslagprogrammatuur bij elke verkiezing daadwerkelijk én tijdig beschikbaar is. Gemeenten hebben immers geen vrijheid meer om zelf, andere uitslagprogrammatuur in te zetten. Wij vragen hier daarom dringend aandacht voor.

Bovendien is de vraag hoe in dit verband de passage in de Memorie van Toelichting moet worden begrepen waarin staat dat de Kiesraad alternatieve decentraal te installeren uitslagprogrammatuur ter beschikking 'kan' stellen ingeval de centraal ontsloten voorkeursprogrammatuur niet ingezet kan worden. (p. 11). Uitgangspunt is namelijk dat, indien de centraal ontsloten uitslagprogrammatuur niet kan worden ingezet of het gebruik daarvan niet tijdig kan worden hervat, de Kiesraad - in tweede instantie - de decentrale terugvaloptie van de programmatuur zal *moeten* inzetten ('plan B'). Het andere alternatief, het handmatig verrichten van de optellingen ('plan C'), is immers voorbehouden voor het uiterste geval waarin programmatuur niet (meer) (tijdig) te gebruiken valt. Van deze trapsgewijze inzet van de alternatieven geeft de Memorie van Toelichting op zichzelf ook blijk (zie met name p. 18).

We verzoeken u daarom de passage op p. 11 van de Memorie dwingender te formuleren en zodoende de gebonden bevoegdheid van de Kiesraad over de decentraal in te zetten uitslagprogrammatuur eenduidig in de Memorie van Toelichting te formuleren.

Tevens verzoeken wij u met deze trapsgewijze inzet van alternatieven voor de centraal ontsloten uitslagprogrammatuur rekening te houden bij de bevoegdheid om hierover nadere regels te stellen op grond van artikel Ea 8, vijfde lid, onderdeel b van het wetsvoorstel.

Tot slot merken wij op dat in de situatie dat - in het uiterste geval - tot handmatige optellingen en berekening van de zetelverdeling moet worden overgegaan, het van belang is dat daarvoor op centraal niveau een draaiboek en/of instructies beschikbaar is/zijn. De beslissing om de programmatuur te onderbreken dan wel niet te gebruiken zal kort van te voren worden genomen. Daarvoor is een alternatief draaiboek noodzakelijk en van groot belang. Wij adviseren daarom ruim vóór de verkiezing een dergelijk draaiboek op te stellen en hierbij de (ervaringen van) gemeenten te betrekken.

3. *Interventiemogelijkheden Kiesraad clausuleren*

Relevant in de relatie tussen de Kiesraad en de gemeenten is dat het wetsvoorstel als scope de Kiesraad in zijn functie als *beheerder van de programmatuur* heeft. Gelet op het essentiële belang dat de uitslag van de verkiezingen betrouwbaar en veilig tot stand komt, valt het te rechtvaardigen dat de Kiesraad in de rol van beheerder vergaande bevoegdheden heeft om de betrouwbare werking, beveiliging en het gebruik van de programmatuur te sturen. Zo zal de Kiesraad zo nodig het gebruik moeten kunnen onderbreken ingeval de betrouwbare werking van de programmatuur niet is verzekerd. De vraag is wel hoever deze sturing en controle kan gaan.

Wij merken daartoe op dat de bevoegdheid van de Kiesraad om het college een beheersaanwijzing te geven met betrekking tot decentrale voorzieningen en decentrale maatregelen (artikel Ea 7, eerste lid) ook vanuit zijn beheerdersrol niet zonder meer vanzelfsprekend is. Het is het college dat de verantwoordelijkheid draagt voor de aansluiting van de programmatuur op deze voorzieningen en maatregelen en daartoe de door de Kiesraad opgestelde aansluitvoorschriften zal naleven. Daarmee staat op gespannen voet dat de Kiesraad in die verantwoordelijkheid kan ingrijpen door het college een (dwingende) beheersaanwijzing te geven. Een dergelijke interventie valt ook lastig te rijmen met de samenwerking die er volgens het wetsvoorstel tussen de Kiesraad en gemeenten rondom de uitslagprogrammatuur moet zijn (artikel Ea 5, eerste lid).

Wij hechten er dan ook aan dat in de Memorie van Toelichting tot uitdrukking is gebracht dat de Kiesraad slechts in uitzonderlijke gevallen van de aanwijzingsbevoegdheid gebruik zal kunnen maken. Het is daarnaast van belang om de bevoegdheid tot het geven van een beheersaanwijzing verder te clausuleren in het in artikel Ea 5, tweede lid, bedoelde protocol dat in samenspraak tussen Kiesraad, ministerie, VNG, NVVB en Unie van Waterschappen wordt opgesteld.

Verder verzoeken we u om in de Memorie van Toelichting de verhouding tussen de Kiesraad en de minister duidelijker tot uitdrukking te brengen. In het wetsvoorstel valt namelijk te lezen dat de minister over veel onderwerpen nadere regels kan stellen. Tot deze onderwerpen behoren onder meer de aansluit- en gebruiksvoorschriften die de Kiesraad kan opstellen en over het (doen) onderbreken of weer in gebruik (doen) stellen door de Kiesraad van de uitslagprogrammatuur. Ook kan de minister aan de Kiesraad verzoeken om het gebruik van de uitslagprogrammatuur te onderbreken. Hiermee kan de relatie tussen de minister en de Kiesraad direct van invloed worden op de verhouding tussen de Kiesraad en gemeenten.

4. Geen publiek bij invoer in de uitslagprogrammatuur

Binnen dit wetsvoorstel en ten opzichte van het wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen is er geen eenduidigheid over de aanwezigheid van publiek bij de invoer van gegevens in de uitslagprogrammatuur. Wij verzoeken u beide wetsvoorstellen op dit punt gelijk te trekken en publiek niet toe te laten bij de invoer van gegevens in de uitslagprogrammatuur.

Artikel O9 a van het wetsvoorstel regelt de invoer door het gemeentelijk stembureau in de uitslagprogrammatuur van alle aantallen die zijn vermeld in de processen-verbaal van de stembureaus. Deze invoer vindt volgens de Memorie van Toelichting plaats in de openbare zitting van het gemeentelijk stembureau als bedoeld in artikel O1 van de Kieswet. Dit betekent dat belangstellenden bij de invoer van gegevens in de programmatuur aanwezig kunnen zijn (p. 48).

In de toelichting bij artikel Ea 3, eerste lid, staat echter dat het college aan de gebruikers van de uitslagprogrammatuur een af te sluiten locatie beschikbaar kan stellen waar zij de gegevens in de uitslagprogrammatuur kunnen invoeren. Deze beschikbaarstelling vindt plaats vanuit de verantwoordelijkheid van het college om de omstandigheden te creëren dat de gebruikers van de uitslagprogrammatuur hun werk veilig kunnen verrichten in die zin dat het voor een beveiligde en adequate ICT-omgeving zorgt met geschikte apparatuur en de benodigde organisatorische maatregelen treft (p. 38). Dit lijkt onverenigbaar met het invoeren van de gegevens in een openbare zitting.

Verder bevat het wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen geen verplichting tot het invoeren van gegevens tijdens de openbare zitting. De regering vindt dat niet nodig, omdat belangstellenden de uitkomsten van de optellingen kunnen raadplegen op de gemeentelijke website, en bovendien door raadpleging van de processen-verbaal kunnen nagaan hoe deze optellingen tot stand zijn gekomen.¹ Wij zijn het daar mee eens, omdat wij ook betwijfelen of het invoeren van de aantallen in de programmatuur tijdens een openbare zitting feitelijk goed mogelijk is.² Ondanks dat wij transparantie en controleerbaarheid van het proces van uitslagvaststelling toejuichen, is een dergelijke invoer een heel secuur werk waarvoor veel concentratie nodig is en is het vanuit die optiek niet wenselijk dat daarbij belangstellenden worden toegelaten. De betrokkenen moeten immers in alle rust en objectiviteit hun werkzaamheden kunnen verrichten.

5. Verantwoording afleggen

Met het wetsvoorstel worden taken en verantwoordelijkheden voor het inzetten van de uitslagprogrammatuur over de minister, de Kiesraad, de gemeenten en de gemeentelijke, nationale en centrale stembureaus verdeeld. Met de uitslagprogrammatuur moet de verkiezingsuitslag betrouwbaarder en veiliger kunnen worden berekend en vastgesteld. Dit betekent een belangrijke verbetering voor een essentieel onderdeel van het democratisch proces in Nederland. Tegelijkertijd stelt het hogere eisen aan alle betrokken organen en de verantwoording die zij hierover moeten kunnen afleggen.

Wij zijn het met uw constatering eens dat de minister eindverantwoordelijk blijft voor een goed verloop van de verkiezingen. Wij hebben, zoals hierboven aangegeven, u gevraagd de relatie tussen de minister en de Kiesraad als het gaat om nader te stellen regels in de toelichting helder op te schrijven om te voorkomen dat daarover verwarring zou kunnen ontstaan.

¹ Zie <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35489-3.html> (p. 16).

² Zie https://vng.nl/sites/default/files/brieven/2018/20180130_brief-kabinet_reactie-op-adviesaanvraag-over-wetsvoorstel-aanpassing-procedure-vaststelling-verkiezingsuitslag.pdf (p. 4).

Verder kan de Kiesraad een rapportage opstellen over het gebruik en de werking van de uitslagprogrammatuur (artikel Ea 9). Het wordt uit de toelichting niet duidelijk hoe selectief de Kiesraad hiervan gebruik kan maken en in welke mate de Kiesraad ook publieke verantwoording verschuldigd is over de veiligheid en betrouwbaarheid van de uitslagprogrammatuur en het gebruik hiervan.

Ook staat in het wetsvoorstel dat het college, gemeentelijk stembureau, nationaal briefstembureau en centraal stembureau desgevraagd en uit eigen beweging gegevens verstrekken die de Kiesraad nodig heeft voor de opstelling van de rapportage (artikel Ea 9, tweede lid). Dit past bij de verantwoordelijkheden van het college en de desbetreffende stembureaus. We verzoeken u wel om in de toelichting expliciet op te nemen dat het college primair verantwoording aan de gemeenteraad aflegt over de organisatie van de verkiezingen en het beschikbaar stellen van de uitslagprogrammatuur aan de hiervoor genoemde stembureaus.

Overigens wordt in het tweede lid van artikel Ea 9 het dagelijks bestuur van het waterschap niet genoemd als orgaan dat gegevens en inlichtingen moet verstrekken. Dit lijkt een omissie te zijn, omdat het dagelijks bestuur net als het college zorgdraagt voor de decentrale ICT-voorzieningen en daarmee over voor de Kiesraad relevante gegevens en inlichtingen zal kunnen beschikken. Wij adviseren dit artikellid hierop aan te passen.

6. Aandacht voor de uitvoerbaarheid en uitvoeringstoets

In de Memorie van Toelichting wordt aandacht besteed aan de gevolgen van het wetsvoorstel voor gemeenten. Daarbij wordt aangegeven dat de uitvoerbaarheid van de maatregelen rondom de uitslagprogrammatuur voor gemeenten pas bij de uitwerking in het Kiesbesluit of de Kiesregeling kan worden beoordeeld (p. 42). Wij merken daarover op dat het wetsvoorstel *zelf* ook mede bepalend is voor de uitvoerbaarheid en de impact voor de gemeenten van de nieuwe taken en verplichtingen die daarin rondom de uitslagprogrammatuur zijn opgenomen.

De uitvoerbaarheid kan steeds beter en vollediger in kaart worden gebracht naarmate de uitwerking van de wet verder geconcretiseerd wordt in het Kiesbesluit, de Kiesregeling, en in de door de Kiesraad op te stellen voorschriften en protocollen. Maar dat neemt niet weg dat reeds op het niveau van de formele wet uitspraken kunnen worden gedaan over de uitvoerbaarheid daarvan. Mogelijke uitvoerbaarheidsproblemen kunnen vervolgens zo nodig tot aanpassing van het wetsvoorstel leiden en/of mede richting geven aan de verdere uitwerking van de wet op de desbetreffende lagere niveaus.

Het is daarom ook dat de VNG en het ministerie van BZK hebben afgesproken dat de VNG een uitvoeringstoets laat doen naar de impact en uitvoerbaarheid van de nieuwe maatregelen voor gemeenten die zich mede uitstrekt tot dit wetsvoorstel. Zoals hiervoor opgemerkt, voert VNG Realisatie momenteel deze uitvoeringstoets uit.

We adviseren daarom in de Memorie van Toelichting tot uitdrukking te brengen dat de uitvoerbaarheid van de maatregelen voor gemeenten zowel op het niveau van de wet als bij de nadere uitwerking daarvan een beoordeling vergt. Tevens herhalen we ons verzoek bij de verdere behandeling van het wetsvoorstel rekening te houden met de bevindingen van de uitvoeringstoets van VNG Realisatie.

In het licht van de uitvoerbaarheid vragen wij aandacht voor de controles die het gemeentelijk stembureau, nationaal briefstembureau en centraal stembureau naar de juiste werking van de

programmatuur moeten uitvoeren (zie o.a. artikel O 12, zesde lid). Hier wordt aangesloten bij de controles die de afgelopen Tweede Kamerverkiezing naar de juiste optellingen door OSV2020 zijn gedaan. Het is echter de vraag in hoeverre het bij een structuur van *centraal ontsloten* programmatuur past dat op decentraal niveau, door alle gemeenten, controles worden uitgevoerd naar de werking van de programmatuur. Wij verzoeken u daarom te bezien of deze wettelijke verplichting in stand kan blijven.

De ervaring met de afgelopen Tweede Kamerverkiezing leert bovendien dat een dergelijke controle een relatief grote, extra belasting voor gemeenten oplevert. Het is daarom van belang om, als het al aan de orde is dat deze controles op gemeentelijk niveau worden uitgevoerd, een goede balans te zoeken tussen de meerwaarde van die controles om de betrouwbaarheid van de verkiezingsuitslag te kunnen vaststellen en de impact daarvan op de gemeentelijke uitvoering. Wij verzoeken u (en de Kiesraad) daarom hiermee rekening te houden bij het opstellen van het controleprotocol.

7. Reële, flexibele compensatie

Het wetsvoorstel bevat diverse nieuwe taken en verplichtingen die een extra belasting voor gemeenten meebrengen ten opzichte van de huidige situatie. Te denken valt aan de controletaken, informatieplichten, opvolgen van de aansluitvoorschriften, en het zonnodig onderbreken van het gebruik van de uitslagprogrammatuur. Met de uitvoering van deze maatregelen zullen naar verwachting extra uitvoeringskosten voor gemeenten zijn gemoeid. Dat zal ook gelden voor de nadere verplichtingen die uit de lagere regelgeving en de door de Kiesraad op te stellen aansluitvoorschriften en protocollen voortvloeien. De hiervoor genoemde uitvoeringstoets van VNG Realisatie biedt naar verwachting betrouwbaar inzicht in de kosten voor de gemeentelijke uitvoering.

Wij gaan in het kader van artikel 2 Financiële verhoudingswet graag in overleg met u over een reële, flexibele compensatie aan gemeenten voor de uitvoeringskosten van de nieuwe wet- en regelgeving inclusief de door de Kiesraad vast te stellen voorschriften/protocollen/andere eisen. Zo kan gedurende de implementatie blijken dat de kosten anders uitvallen dan vooraf werd ingeschat. Wij vragen u hiermee vooraf rekening te houden.

8. Adequate invoeringstermijn

In de toelichting bij Artikel II van het wetsvoorstel staat dat het voornemen is om het wetsvoorstel per 1 januari 2023 in werking te laten treden. De verkiezingen van Provinciale Staten/Waterschappen op 15 maart 2023 zijn dan de eerste verkiezingen waarvoor deze wetgeving geldt. Het is van belang dat gemeenten voldoende tijd hebben om de nieuwe wet- en regelgeving te implementeren.

Naar aanleiding van de ervaringen met de afgelopen Tweede Kamerverkiezing hebt u met de gemeenten en de Kiesraad afgesproken dat een invoeringstermijn voor nieuwe wet- en regelgeving van minimaal 3 maanden wordt gehanteerd en minimaal 6 maanden als een maatregel wijzigingen in ICT-systemen vereist. Dat betekent dat uiterlijk 3 maanden respectievelijk 6 maanden vóór de verkiezing helder is wat de nieuwe wet- en regelgeving van de uitvoering vraagt. Deze afspraak is neergelegd in de Verkiezingsagenda 2030 die op 18 juni 2021 aan de Tweede Kamer is aangeboden. Aangezien dit wetsvoorstel wijzigingen vereist in ICT-systemen, zal de wet- en regelgeving dus uiterlijk op 15 september 2022 moeten zijn aangenomen door het parlement en zal dan ook duidelijk moeten zijn wat de concrete uitwerking daarvan is. Wij verzoeken u daarom de invoeringstermijn van 6 maanden daadwerkelijk in acht te nemen en daarmee bij de voortgang van het wetstraject terdege rekening te houden.

Niet alleen het Kiesbesluit en de Kiesregeling, maar ook de door de Kiesraad op te stellen aansluit- en gebruiksvoorschriften en protocollen moeten 6 maanden voor elke verkiezing beschikbaar zijn. Aan de hand van deze aansluit- en gebruiksvoorschriften en protocollen zal immers bij uitstek de gemeentelijke implementatie van de nieuwe regels kunnen plaatsvinden. Het wetsvoorstel regelt niet wanneer de aansluit- en gebruiksvoorschriften voor elke verkiezing worden vastgesteld. Wij adviseren daarom om deze termijn op te nemen in de algemene maatregel van bestuur als bedoeld in artikel Ea 2, achtste lid, onderdeel c van het wetsvoorstel (Kiesbesluit) en daarbij de 6 maanden termijn als uitgangspunt te nemen dan wel de gemeenten te betrekken bij de vraag wat een reële termijn is.

Wij vertrouwen erop dat u in het wetsvoorstel rekening houdt met deze opmerkingen en bereid bent om die in de tekst en toelichting van de wet te verwerken.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr L.K. Geluk
Algemeen directeur

Nederlandse Vereniging
voor Burgerzaken

S. Rijsdijk
Voorzitter